

Harða, goðan, þægn & drængR

Ordforklaring til artiklen 'Valdemar IIs godser i Swecia'.

Vikingsamfundet var utvivlsomt inddelt i en form for samfundsklasser, da der var stor forskel på høj og lav i denne periode. I bunden af hierarkiet fandtes en stor gruppe af *trælle*, der var helt afhængig af og underlagt deres "herre".

I toppen af hierarkiet eksisterede flere type af *velhavere* indenfor både handel, håndværk, jordbrug og pirateri. Imellem de to yderpunkter fandtes en stor middelklasse af frie borgere, der i stor udstrækning tjente hos velhaverne.

Oprindelsen til runestenene skal findes i gruppen af "*aristokrater*", der havde midler til at få rejst stenen og ristet en kort besked i runer. I 800-tallet ses runestenene at relaterer sig til denne gruppe, hvilket fortsætter frem til perioden år 950-70. Herefter ændrer teksternes sig til en hædrende omtale af både bønder og krigere hvilket fortsætter helt frem til den sidste halvdel af 1000-tallet, hvor budskaberne får et kristent indhold. Stenrejserne var dog stadig gruppen af velhavere.

felaga sinn

fælle, kammerat, følgesvend, våbenbroder.

Eksempel: "stena þessi æftiR ..., felaga sin[a]. ÞeR drængiaR waRu w[íþa] [un]esiR i wikingu" (Dr 330) => disse stene efter ..., deres fæller. De "drenge" var (vidt berømte) i viking.

fællig

se felag, formuefællesskab ved ægteskab.

þægn

thegn, thane, þiagnaR (flertal) - i betydning:
fribåren "herre"
fribåren "herre" og hærfører af en Lið
kongelig "herre" og stedfortræder
kongelig "herre" og hirdens hærfører

drængR

drængiaR (flertal), ung mand, væbner - i betydning:
fribåren "borger"
fribåren "borger" og hirdmand i en Lið
kongelig "borger" og hirdmand

goðan

epitetet goþan, goðr, goþa, goþi, indikerer en form for klasse-relation. Knytter sig til et navneord og følger rytmisk *adjektivet* "stor, større, størst" - samt afledte tillægsord i denne kategori, som "betydelig" og "dyrebar".

goðan i samfundsklassen er en markør for en fribåren person i aristokratiet:

Eksempel: "Harald (Tveskæg) hins goða" (Dr 55) => Harald den "Mægtige".

Eksempel: "RoulfR satti sten, nuRa goþi, æft Guþmund, broþursun sin" (Dr 190) => Roulv, Næs-bo'ernes "Stormand", satte stenen efter sin brorson Gudmund.

goðan (fortsat)	<p><i>Eksempel: "Toka let resa stena ... Gunna þan Goða, GyrþaR arfa" (Dr 365) => Toke rejste stenen (efter) Gyrðr's søn Gunna den "Store".</i></p> <p><i>Eksempel: "...reistu stein þenna eftir Þorbjörn, son sinn goðan (U 430) => rejste denne sten efter sin "dyrebare" søn Thorbjörn.</i></p>
	<p>goðan i militær rangklasse er en markør for en person i krigerhierarkiet:</p>
	<p><i>Eksempel: "øftiR Karl hinn goða, felaga sinn, harða goðan dræng" (Dr 127) => efter sin fælle Karl den "Store", "Stordreng" samt medlem af broderskabet "harða".</i></p> <p><i>Eksempel: "Alla Solwa, goða wea, lífs hefþærþan þægn" (Dr 209) => Alle Solwa-boernes "Stormand" og hirdens hærfører.</i></p> <p><i>Eksempel: "stýrimanndr, drængR harða goðr" (Dr 1) => Stýrimanndr, "Stordreng" samt medlem af broderskabet "harða".</i></p>
harða	<p><i>appellativet harþa er et symbol uden reel sproglig betydning som knytter sig til en konge af Gormslægten og er benævnelsen for et broderskab "felag".</i></p>
goðan drængR	<p><i>hierarki: tilhører gruppen af "Stordreng" (betydelige/dyrebare).</i></p> <p><i>Eksempel: "resþu sten þænsi æft, felaga sin, dræng goþan" (Dr 339) => rejste denne sten efter sin fælle og "Stordreng".</i></p>
goðan þægn	<p><i>hierarki: tilhører gruppen af "Stormænd" og "Storbønder".</i></p> <p><i>Eksempel: "stæina ræistu at bróðr sina, brautu næsta. ÞæiR ændaðus i austrvegi, Þorkell ok Styrbiorn, þiagnaR goðiR" (Sö 34) => rejste sten efter sine brødre. "Stormændene" Thorkell og Styrbjörn døde østpå.</i></p>
harða goðan drængR	<p><i>hierarki: "Stordreng" (betydelig/dyrebar) samt medlem af broderskabet "harða".</i></p> <p><i>Eksempel: "broþur sinn, harða goðan dræng" (Dr 77) => hans bror, en kongelig "Stordreng" (hirdmand) og medlem af broderskabet "harða". Et skib indridset på bagsiden af runestenen indikerer hirden.</i></p>
harða goðan þægn	<p><i>hierarki: "Stormand" eller "Storbønde" samt medlem af broderskabet "harða".</i></p> <p><i>Eksempel: "Toki satti sten þannsi æftiR Ufla/Yfla, faður sinn, harða goðan þægn" (Dr 123) => Toke satte denne sten efter sin far Uflå/Yfle, en "Stormand" samt medlem af broderskabet "harða".</i></p>
goðan bonda	<p><i>hierarki: "Storbønde".</i></p> <p><i>Eksempel: "ræistu stæi[n þenn]a(?) at Þori, faður goðan, bonda AldrifaR" (Sö 31) => rejste denne sten efter deres far og "Storbønde" Thorir.</i></p>

harða goðan bonda	<p><i>hierarki:</i> "Storbonde" samt medlem af broderskabet "harða".</p> <p><i>Eksempel:</i> "<i>Tosta hin Skarpa, harpa goðan bonda</i>" (Dr 338) => Toste den "Skarpe", "Storbonde" samt medlem af broderskabet "harða".</p>
bonda goðan þægn	<p><i>hierarki:</i> bonde og "Stormand".</p> <p><i>Eksempel:</i> "...résþi stén þannsi øftiR Þorbiorn, bonda sinn, miok goðan þegn" (Dr 99) => ...rejste denne sten efter sin bonde Thorbjørn, en betydelig "Stormand".</p>
miok	<i>epitetet</i> miók, mjok, mjók, meget.
miok goðan drængR	<p><i>hierarki:</i> meget (betydelig/dyrebar) "Stordreng".</p> <p><i>Eksempel:</i> "<i>Toli res[þ]i stén þæssi æft Ingiald, sun sinn, miok go[ðan dræn]g</i>" (Dr 94) => Tole rejste denne sten efter sin søn Ingeld, en betydelig "Stordreng".</p>
miok goðan þægn	<p><i>hierarki:</i> meget (betydelig/dyrebar) "Stormand".</p> <p><i>Eksempel:</i> "<i>Þyrvi ræisti stæin æftiR Ogmund, bonda sinn, miok goðan þegn</i>" (Vg 150) => Thyrvе rejste stenen efter sin bonde Ogmund, en betydelig "Stormand".</p>
svein	væbner, svend.
harða goðan svein	<p><i>hierarki:</i> "Storvæbner" samt medlem af broderskabet "harða".</p> <p><i>Eksempel:</i> "<i>Þorbjörn reisti stei[n] [þenna epti]r Þori, broðurson sinn, harða goðan svein</i>" (Vg 156) => Thorbjørn rejste denne sten efter sin brorson Thorir, "Storvæbner" samt medlem af broderskabet "harða".</p>
fættar	kusin (svensk).

Karl Martin Nielsen (1945) behandler þægn & drængR i artiklen "*Var thegnerne og drengene kongelige hirdmænd?*" En del af indholdet bygger på Svend Aakjær's undersøgelser i 1927-28. Forfatteren argumenterer for at *drængiaR* var betegnelsen for medlemmer af en organisation, et broderskab af hirdmænd eller vikinger. K. M. Nielsen mener det er sandsynligt at adjektivet *goþr* har samme betydning hvad enten der står *faþur sin, þægn goðan* eller *faþur sin goðan*. Svend Aakjær derimod, opfattede þægn & drængR som betegnelser for rangklasser.